

УДК 343.97

Кіріленко Федір Олександрович,

кандидат юридичних наук,

заступник начальника управління

медіакомунікацій Міністра

Департаменту організаційно-апаратної роботи

Міністерства внутрішніх справ України, м. Київ, Україна,

ORCID ID 0060-0003-3646-5371

Марценко Валентин Євгенович,

заступник начальника відділу стратегічного аналізу

Департаменту організаційно-апаратної роботи

Міністерства внутрішніх справ України

м. Київ, Україна

ШАХРАЙСТВА, ВЧИНЕНІ В УКРАЇНІ У 1960–2018 РОКАХ

У статті досліджено статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України, які відображають результати діяльності правоохоронних органів у 1960–2018 роках із виявлення випадків шахрайств. Розглянуто поняття та види шахрайства, передбачені статтями Кримінального кодексу України, надано їх загальну характеристику. Основний спектр питань зосереджено на динаміці зареєстрованих злочинів як у розрізі регіонів, так і по Україні загалом. Окрему увагу приділено специфіці відмінностей в їх рівні та структурі між різними історичними регіонами України. Дослідження ґрунтується на офіційній статистиці органів внутрішніх справ України. Матеріали доповнено первинними статистичними даними.

Ключові слова: шахрайство, злочини проти власності, склади злочину, види шахрайства.

Шахрайство є доволі розповсюдженим способом незаконного заволодіння чужим майном. Тому існує нагальна потреба в дослідженні цього виду правопорушення. Крім цього, необхідність здійснення аналізу статистичних показників Міністерства внутрішніх справ України, які відображають динаміку злочинів, пов'язаних із випадками шахрайств у 1960–2018 роках, зумовлена потребою висвітлення та оцінювання інформації щодо таких видів злочинів у зазначений період. Це потребує системного аналізу проблеми, проведення комплексних досліджень, встановлення спільних рис цих діянь та їх відмінностей для вдосконалення на таких підставах закону про кримінальну відповідальність за шахрайство.

Вирішенню питань кримінально-правової характеристики шахрайства приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених: Г.М. Борзенков, Ю.М. Биков, Б.В. Волженкін, В.О. Глушков, В.Г. Гончаренко, О.О. Дудоров, В.П. Ємельянов, П.М. Коваленко, Л.М. Кривоченко, О.В. Лисодед, П.С. Мати-

шевський, М.І. Мельник, В.Р. Мойсик, М.І. Панов, К.Л. Попов, В.І. Шакур, М.Д. Шаргородський та ін. Однак, незважаючи на розробленість цієї теми, є низка проблемних питань, передусім пов'язаних із відсутністю сучасних об'єктивних даних про стан виявлення випадків шахрайств, вчинених в Україні у 1960–2018 роках. Зазначені обставини зумовили актуальність обраної теми та визначили необхідність її дослідження.

Метою наданої статті є огляд, аналіз та оприлюднення статистичних даних, які відображають результати діяльності правоохоронних органів у період 1960–2018 роках, пов'язані з виявленням випадків шахрайства.

Особливої актуальності зазначена тематика дослідження набуває в сучасних реаліях України, у зв'язку з військовими подіями на Сході, анексією Криму, а також негативними тенденціями розвитку злочинності, що прослідковуються з 2013 року і донині та яка характеризується суттєвими кількісно-якісними змінами в її стані, структурі, динаміці й географії. Елементами наукової новизни статті є інформаційна база дослідження, оскільки робота базується на результатах вивчення звітних даних Міністерства внутрішніх справ України за 1960–2018 роки. Матеріали можуть бути корисними у науково-дослідній сфері, у навчальному процесі тощо.

Є досить багато способів заволодіння чужим майном. Одним із видів злочинів проти власності є шахрайство. Шахрайство слід відрізнити від інших випадків заволодіння майном або правом на майно. Відмінність між ними полягає в тому, що при шахрайстві обман є засобом заволодіння майном чи правом на майно, а не засобом доступу до майна або його утримання. Тому обман чи зловживання довірою з метою доступу до матеріальних цінностей і наступне таємне або відкрите ними заволодіння не є шахрайством. Такі дії кваліфікуються відповідно як крадіжка, грабіж або розбій.

Уперше найбільш близько до сучасного поняття шахрайство як отримання з корисливою метою майна або права на майно шляхом зловживання довірою або обманом було визначено у статтях 187 та 188 Кримінального кодексу 1922 року. Кримінальний кодекс УРСР 1960-го року успадкував визначення шахрайства практично без змін, таким же це визначення перейшло й до Кримінального кодексу України 2001 року. Головною відмінністю сутності шахрайства у двох згадуваних вище документах було те, що у Кримінальному кодексі 1960-го року тяжкість злочину “шахрайство” визначалося залежно від виду власності майна. Прийнятий у незалежній демократичній Україні Кримінальний кодекс 2001 року остаточно припинив диференціацію ступеня тяжкості шахрайства залежно від форми власності майна, замінивши цей критерій на розмір шкоди та спосіб вчинення злочину.

Системний аналіз положень ст. 190 Кримінального кодексу України дозволяє стверджувати, що головними критеріями, які визначають, а також підвищують суспільну небезпеку шахрайства, є: розмір завданої майнової шкоди; наявність співучасті та її вид; специфічний спосіб – шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки [1].

В Україні за шахрайство передбачена як кримінальна, так й адміністративна відповідальність. Законодавство передбачає покарання за шахрайство від штрафу

© Kirilenko Fedir, Martsenko Valentyn, 2020

в розмірі 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і аж до 12 років позбавлення волі з конфіскацією майна.

Отже, розглянемо офіційні статистичні дані правоохоронних органів щодо випадків шахрайств, які були виявлені в Україні у 1960–2018 роках.

На початку 60-х років відбувається збільшення кількості зареєстрованих випадків шахрайств (2208). У наступні роки (1963–1970) спостерігається загальна тенденція до їх зменшення. При цьому їх максимальне значення зафіксовано у 1963 році (2106), мінімальне у 1966 році (1649). Найменша питома вага шахрайств до всіх злочинів зареєстрована на початку періоду (1,3 %), а найбільша у 1964 році (1,8 %). Аналогічно змінюється і значення питомої ваги шахрайств до злочинів за напрямком діяльності карного розшуку: найменша на початку 60-х років (2 %), найбільша у 1964 році (3,3 %). У цей же період залишається незначною кількість нерозкритих злочинів. Найбільше шахрайств не розкрито у 1961 році (17), найменше у 1969 році (3).

З-поміж розкритих шахрайств найбільше скоєно особами, які раніше вчиняли злочини – 3880, особами у стані сп'яніння – 454, групою осіб – 390, неповнолітніми або за їх співучасті – 285.

Максимальне значення зареєстровано у 1974 році (2126), мінімальне у 1973 році (1622). Питома вага шахрайств до всіх злочинів зменшувалася з 1,5 % на початку періоду до 1,1 % наприкінці, відносно злочинів за напрямом діяльності карного розшуку з 2,6% до 1,7 %. Кількість нерозкритих шахрайств за цей період поступово збільшується з 11 на початку до 93 вкінці.

Як і в попередньому періоді з-поміж розкритих шахрайств більшість було скоєно особами, які раніше вчиняли злочини (4238). Збільшується кількість шахрайств, скоєних особами у групі (1004), особами у стані сп'яніння (814). Неповнолітніми особами або за їх співучасті скоєно 303 шахрайства.

Найбільше шахрайств зареєстровано у Дніпропетровській (1956), Донецькій (1383), Харківській (1569), Кримській (1173), Львівській (1067), Одеській (1019) областях та місті Києві (1224). Найменше – у Чернігівській області (156).

Зростає майже у 2,5 рази (з 2605 до 6121) кількість шахрайств і у 80-х роках. Їх питома вага до всіх злочинів збільшується із 1,2 % до 1,7%, відносно злочинів за напрямом діяльності карного розшуку – з 2 % до 2,3 %. Кількість нерозкритих шахрайств за цей період зростає майже в п'ять разів (з 48 до 2978).

Найбільше шахрайств з-поміж розкритих скоєно особами, які раніше вчиняли злочини (6363). Майже в три рази менше скоєно шахрайств групою осіб (1847), особами у стані сп'яніння (836) та неповнолітніми особами або за їх співучасті (734). Максимальна кількість шахрайств зареєстрована у Донецькій (3841), Дніпропетровській (3485), Харківській (2671), Ворошиловградській (2095), Кримській (1964), Запорізькій (1914), Одеській (1807) областях та місті Києві (3406). Мінімальна – у Чернігівській (356) та Закарпатській (385) областях.

Тенденція до збільшення кількості шахрайств зберігається і у 90-х роках. За десять років незалежності України кількість шахрайств збільшилась більше ніж у 2 рази (з 6670 до 16050). Питома вага шахрайств до всіх злочинів збільшується із 1,6 % до 3,1 %, а до злочинів за напрямом діяльності карного розшуку – з 2 %

до 4 %. До середини 90-х років поступово збільшується до 4149 кількість нерозкритих шахрайств, а в кінці 90-х зменшується до 3232.

З-поміж розкритих більшість шахрайств було скоєно особами, які раніше вчиняли злочини (11973), та групою осіб (10531). Неповнолітніми особами вчинено 2339 шахрайств, особами в стані сп'яніння – 1773.

Як свідчать статистичні дані, найбільше шахрайств у цей період зареєстровано у Харківській (29406), Дніпропетровській (11287), Донецькій (7798), Кримській (45470), Луганській (8649), Запорізькій (6654) областях та місті Києві (10908). Найменше – у Чернігівській області (979).

Зберігається тенденція до збільшення кількості шахрайств й у 2001–2010 роках. Мінімальна їх кількість зареєстрована у 2001 році (16516), максимальна – у 2010 (24879). Питома вага шахрайств до всіх злочинів збільшується із 3,3 % до 5,3 %, а кількість нерозкритих шахрайств збільшується майже у 4 рази (з 3017 до 12290).

Традиційно більшість шахрайств вчинено групою осіб (19791) та особами, які раніше вчиняли злочини (19078), особами у стані сп'яніння (4864), неповнолітніми або за їх співучасті (4823). Найбільшу кількість шахрайств зареєстровано у Харківській (18552), Донецькій (16594), Дніпропетровській (15326), Луганській (10818), Запорізькій (8735) областях, АР Крим (8149) та місті Києві (18236).

У 2011–2012 роках зменшується до 23317 кількість зареєстрованих випадків шахрайств, а в 2013 році різко збільшується до 47142 та знову зменшується у 2014 році до 41963. Відповідно, змінюється і значення питомої ваги шахрайств до всіх злочинів. Максимальне значення – у 2013 році (8,4 %), мінімальне – у 2011 році (4,7 %). У ці роки збільшується кількість нерозкритих шахрайств. Максимальне значення їх фіксується у 2013 році (28025).

Як і в попередні роки найбільшу кількість шахрайств скоєно особами, які раніше вчиняли злочини (17719), особами у стані сп'яніння (2562), групою осіб (4451), неповнолітніми або за їх співучасті (1186). Максимальну кількість шахрайств у цей період зареєстровано у місті Києві (18519), Донецькій (11783), Дніпропетровській (11689), Запорізькій (9070), Харківській (8362) та Луганській (8209) областях.

У 2015–2016 роках знову відновлюється тенденція до збільшення кількості шахрайств. Їх кількість сягає 46019. Починаючи з 2017 року кількість шахрайств зменшується і у 2018 році складає 33290. Питома вага шахрайств до всіх злочинів за останні чотири роки зменшується з 8,1 % до 6,8 %. Відповідно до кількості зареєстрованих шахрайств змінюється і залишок нерозкритих шахрайств у цей період. Максимальний залишок зафіксовано у 2016 році (35234), мінімальний у 2018 році (23162).

З-поміж розкритих традиційно більшість шахрайств вчинено особами, які раніше вчиняли злочини (9793), групою осіб (3004), неповнолітніми особами або за їх співучасті (656) та особами у стані сп'яніння (563).

Найбільше шахрайств зареєстровано у місті Києві (28094), Запорізькій (12566), Дніпропетровській (10931) та Харківській (12473) областях.

Статистика свідчить, що за роки Радянської влади (1960–1990) в Україні виявлено 28927 осіб, які вчинили шахрайства, з них притягнуто до кримінальної відповідальності 25497 осіб. Питома вага осіб, які вчинили шахрайство у ці роки, до всіх осіб, що скоїли злочини, становить 0,7 відсотка. За роки незалежності в Україні виявлено 119823 особи, які вчинили шахрайство. Це майже у чотири рази більше, ніж за роки радянської влади. Питома вага всіх осіб, які вчинили шахрайство, до всіх осіб, що скоїли злочини в ці роки, складає 4,1 %.

З-поміж виявлених осіб, які учинили шахрайства в радянський період, більшість (46 %) складають особи у віці від 30 до 50 років, частина осіб, які вчинили шахрайство у віці 25–29 років, складає 19,4 %, у віці 18–24 років – 17,3 %. Найменше шахрайств учинено особами у віці 14–17 років (3,3 %) та особами старше 50 років (4,8 %)

За роки незалежності України не відбулося змін у віковому складі осіб, які учинили шахрайство. Більшість, як і в радянські часи, складають особи у віці 29–59 років (49,1 %), далі – особи у віці 25–28 років (26,7%), особи у віці 18–24 роки (17,7 %), найменше шахрайств учинено особами у віці старше 60-ти років (1,6 %) та неповнолітніми (4,8 %).

Щодо освіти, то в радянський період найбільшу кількість шахрайств було учинено учнями професійно-технічних училищ (270), дещо менше учнями вищих навчальних закладів (235) та учнями середніх навчальних закладів (66). У роки незалежності України, як і в радянські роки, більшість зареєстрованих шахрайств учинено учнями професійно-технічних училищ (1232), збільшується кількість учнів середніх навчальних закладів, які вчинили шахрайство (1175) та вищих навчальних закладів (821).

За своїм соціальним становищем й родом занять переважну більшість шахрайств було скоєно працевдатними особами, які не працювали і не навчалися. У 60-х роках спостерігається коливання кількості таких осіб з тенденцією до зменшення. Максимальна їх кількість зареєстрована у 1962 році (494), а мінімальна у 1967 році (298). Ця тенденція змінюється у 70-х роках, коли відбувається поступове збільшення кількості працевдатних осіб, які на час вчинення шахрайства не працювали і не навчалися (з 358 до 454). Збільшення їх кількості продовжується до середини 80-х років (606). У другій половині 80-х років така тенденція: кількість працевдатних осіб, які на час вчинення шахрайства не працювали і не навчалися, зменшується з 504 до 382.

Проте у 90-х роках зростає майже у 5 разів (з 637 до 3066) кількість працевдатних осіб, які на час вчинення шахрайства не працювали і не навчалися, і до 2010 року сягає 5266. Починаючи з 2011 року кількість таких осіб поступово зменшується та в 2015 році сягає свого мінімального значення (2171), а в 2016–2018 роки збільшується з 2186 до 2623.

Статистика свідчить, що у 60-х роках спостерігається тенденція до збільшення кількості робітників, які вчинили шахрайство (з 177 до 384). Ця тенденція продовжується й у 70-х роках. Кількість робітників, які вчинили шахрайство, збільшується з 358 до 483. Збільшення їх кількості зберігається до середини 80-х ро-

ків, досягнувши максимального значення (759). У другій половині 80-х років зареєстровано дещо меншу кількість робітників, які вчинили шахрайство (з 714 до 409).

У 90-х роках відбувається коливання зареєстрованих випадків шахрайств, які вчинили робітники. Максимальне значення зафіксовано у 1991 році (452), мінімальне – у 1999 році (243). Ця тенденція змінюється у 2001–2010 роках. За цей період кількість робітників, які учинили шахрайство, збільшується з 267 до 647, а в 2011–2012 роках зменшується до 503. *Із 2013 року у статистичній звітності дані про кількість робітників, які учинили шахрайство, відсутні.*

Ще однією категорією осіб, які вчиняли шахрайство, є колгоспники. За статистичними даними на початку 60-х років кількість зареєстрованих випадків шахрайств, які учинили колгоспники, коливається з тенденцією до зменшення (з 54 до 33). Аналогічна тенденція спостерігається і в 70-х роках. На початку періоду їх кількість становила 61, а в кінці – збільшилася до 70.

У 1991 році кількість колгоспників, які вчинили шахрайство, зростає до 33 та у 1996 році досягає свого максимального значення (54). Починаючи з 2001 року, кількість колгоспників, які учинили шахрайство, поступово знижується і у 2012 дорівнює 9. *Із 2013 року у статистичній звітності дані про кількість колгоспників, які учинили шахрайство, відсутні.*

Найменшу категорію осіб, які вчинили шахрайство, за своїм соціальним становищем і родом занять, складають службовці. У 60-х роках їх кількість збільшилася із 48 до 109. Тенденція до збільшення зберігається у 80-х роках: від 136 у 1981 році до 190 у 1987 році. Тільки в останні три роки цього періоду спостерігається поступове зниження (з 103 до 92).

На початку 90-х до 70 зменшується кількість службовців, які учинили шахрайство, та вже з 1993 року поступово збільшується до 231. Надалі спостерігається коливання їх кількості: від 202 у 2001 році до різкого зниження до 7 у 2002 році. У 2011 році кількість службовців, які вчинили шахрайство, підвищується до 56, та у 2018 році поступово зменшується до 7.

За інтенсивністю й характером злочинної діяльності виділяємо осіб, які раніше вчиняли злочини. У 60-х роках спостерігається збільшення кількості раніше судимих осіб, що учинили шахрайство, з 282 до 338. Таке збільшення продовжується у 70-х роках: 320 на початку періоду і 355 в його кінці.

Тенденція до збільшення кількості раніше судимих осіб, які вчинили шахрайство, зберігається і в першій половині 80-х років: їх кількість збільшується із 385 до 466. У другій половині 80-х їх кількість дещо зменшується (з 354 до 276). У 90-х роках знову відбувається зростання кількості зареєстрованих раніше судимих осіб, що вчинили шахрайство: від 383 на початку періоду та до 527 в його кінці. Тенденція до збільшення кількості раніше судимих осіб, що учинили шахрайство, зберігається і надалі і з 2001 по 2010 рік збільшується майже у п'ять разів – з 475 до 2312 відповідно. Таке збільшення продовжується й у 2011–2012 роках та сягає 3589. У 2013–2016 роках спостерігається зменшення кількості раніше судимих осіб, що учинили шахрайство, з 1854 до 1256. У 2017 році їх кількість зростає до 1392, а у 2018 знову знижується до 1327.

Із 1967 року у статистичних даних обліковуються особи, які скоїли шахрайство у стані сп'яніння. За період 1967–1970 років зареєстровано 98 та 94, відповідно,

© Kirilenko Fedir, Martsenko Valentyn, 2020

випадків шахрайств. Тенденція до зменшення їх кількості спостерігається протягом 70-х років (від 130 до 90). У 80-х роках відбувається коливання кількості осіб, які вчинили шахрайство у стані сп'яніння, з тенденцією до зменшення. Максимальне значення зареєстровано у 1983 році – 104, мінімальне у 1988 році – 42. Починаючи з 90-х років збільшується з 79 до 142 кількості зареєстрованих випадків скоєних шахрайств у стані сп'яніння.

У 2011 році кількість осіб, які вчинили шахрайство у стані сп'яніння дорівнює 859. В останні 7 років кількість таких осіб поступово знижується (з 683 до 118).

Зрозуміло, що реальна кількість випадків вчинення цього злочину, яка включає нерозкриті кримінальні правопорушення та випадки, коли жертва навіть не зверталася до правоохоронців, в десятки разів більша. Кількість шахрайств в Україні в період незалежності, у порівнянні з радянським періодом, стрімко зростає. Лідерами за кількістю шахрайств є місто Київ, Дніпропетровська, Донецька, Харківська та Запорізька області.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що в сучасних економічних умовах шахрайство набирає обертів та є надзвичайно різноманітним за тими чи іншими елементами його криміналістичної характеристики, та як виду злочину проти власності. Шахраї розробляють та реалізують все нові форми та види злочинної діяльності. І це потребує адекватної превентивної реакції як з боку держави, її правоохоронних органів, так і з боку кожного громадянина.

Шахрайство (всі види)		1960-1980																					
За роками, в абсолютних цифрах і відсотках		1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	
всього осіб	Зареєстровано	1	1689	2022	2208	2106	2005	1977	1649	1785	2009	1766	2064	1892	2024	1622	2126	1752	1905	1712	1743	2004	2168
	до всіх злочинів	2	1.3	1.3	1.5	1.6	1.8	1.8	1.4	1.5	1.6	1.4	1.5	1.4	1.5	1.3	1.5	1.2	1.3	1.2	1.1	1.1	1.1
	до злочинів із характером діяльності кримінального розшуку	3	2.0	2.2	2.3	3.2	3.3	3.0	2.2	2.4	2.6	2.3	2.5	2.4	2.6	2.1	2.2	1.9	2.0	1.9	1.8	1.8	1.7
	не розкрито	4	6	17	6	4	10	6	7	9	9	3	10	11	15	12	58	61	36	34	40	93	87
із числа зареєстрованих	неповнолітні чи за їх участю	5	7	10	24	19	18	15	26	51	32	39	44	33	30	23	28	32	37	19	26	28	47
	групою осіб	6	x	x	x	x	x	x	x	86	72	112	120	93	62	120	124	84	124	76	79	114	128
	особами, які раніше вчинили злочини	7	568	563	620	684	691	784	x	x	x	x	x	522	506	333	533	345	483	306	343	395	472
	особами у стані сп'яніння	8	6	19	82	91	125	131	x	x	x	x	x	114	103	86	85	90	74	55	54	80	73

Контингент осіб		1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980		
віковий склад	Усього виявлено	9							893	869	926	1065	956	973	1035	1106	1095	1115	993	961	987	1261		
	питома вага до всіх осіб	10							0.7	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7		
	із числа неповнолітніх прилегло до кримінальної відповідальності	11	778	963	937	922	713			710	673	754	919	773	782	764	877	722	812	727	760	788	986	
	14 - 17 років	12		2	7	12	9	4		23	23	21	26	20	14	15	26	27	30	16	20	23	41	
	18 - 24 років	13								117	145	159	184	167	158	179	200	190	152	147	155	155	197	
	25 - 29 років	14								207	182	154	193	162	161	158	201	224	246	212	220	189	229	
	30 - 49 років	15								x	x	x	x	x	533	558	571	574	550	553	492	460	509	661
	50 років і старше	16								x	x	x	x	74	82	112	105	104	134	126	106	111	133	
	робітників	17	177	239	295	312	214			393	303	348	384	358	376	391	428	402	424	370	371	397	483	
	колегоспівників	18	28	54	34	45	31			37	42	38	33	61	56	71	42	55	69	50	40	49	70	
службовців	19	48	96	83	67	62			109	103	101	109	76	83	95	118	111	113	84	86	89	121		
учнів	20	6	3	10	8	6			9	9	10	13	7	9	5	19	18	16	13	12	15	36		
ут.ч.	працівників Міносвіти	21		1					2	1	2	3	2	2	1	1	4	1	3	1	2	1		
	працівників Комітету із проф.тех.освіти	22				3	1		2	1	4	8	2	4	2	7	5	6	2	4	1	11	24	
	працівників Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти	23							5	7	3	2	2	1	3	1	9	4	6	7	7	2	4	
	працівників, які не працювали і не навчалися	24	472	494	457	402	352			298	361	381	469	358	356	367	422	408	385	367	356	355	454	
	осіб, які раніше вчинили злочини	25	282	354	332	335	293			295	302	309	338	320	312	301	334	342	360	310	306	295	355	
	осіб у стані сп'яніння	26								98	96	93	94	130	125	123	118	121	105	104	76	90	101	
	членів і кандидатів у члени КПРС	27	11	23	24	18	28			39	26	28	26	32	32	26	38	31	49	38	33	29	50	
	членів ВЛКСМ	28	65	22	33	22	18			44	81	36	57	35	33	36	52	60	51	47	57	53	64	

Шахрайство (всі види)

1981-2000

За роками, в абсолютних цифрах і відсотках

Table with columns for years 1981-2000 and rows for various categories like 'Зарєстровано', 'до всіх злочинів', 'не розкрито', etc.

Контингент осіб

Table with columns for years 1981-2000 and rows for demographic and professional categories like 'Усього виявлено', 'літима вага до всіх осіб', 'віковий склад', etc.

Шахрайство (всі види)

2001-2018

За роками, в абсолютних цифрах і відсотках

Table with columns for years 2001-2018 and rows for various categories like 'Зарєстровано', 'до всіх злочинів', 'не розкрито', etc.

Контингент осіб

Table with columns for years 2001-2018 and rows for demographic and professional categories like 'Усього виявлено', 'літима вага до всіх осіб', 'віковий склад', etc.

Шахрайство
(щодо державного та особистого майна громадян)

1971 - 1991

За роками в абсолютних цифрах

Область	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Вінницька	63	113	40	59	57	48	80	76	77	77	80	63	88	50	82	77	55	134	95	135	154
Волинська	23	28	22	38	20	62	60	96	68	57	33	95	93	92	162	102	80	48	44	61	45
Вороніжградська	96	101	72	70	113	99	109	80	88	121	130	165	179	146	201	199	203	195	250	427	559
Дніпропетровська	164	310	191	326	144	149	160	134	132	246	254	198	246	171	252	320	245	410	579	810	741
Донецька	99	98	90	194	152	170	111	133	152	184	256	212	364	326	377	410	402	471	409	614	772
Житомирська	37	40	25	33	24	41	18	28	30	37	40	38	58	40	49	55	33	46	57	105	101
Закарпатська	23	34	25	34	19	29	21	24	25	29	32	39	29	49	35	32	43	25	32	69	25
Запорізька	82	148	96	102	68	112	93	71	97	80	152	116	158	148	223	215	185	167	178	372	357
Івано-Франківська	66	80	66	51	73	84	39	97	56	78	79	78	56	68	71	71	62	49	92	67	82
Київська	34	30	35	36	33	47	26	33	46	40	44	48	55	61	55	77	48	59	59	108	154
Київ	158	114	113	135	98	111	108	84	108	195	283	317	272	301	381	265	253	221	482	631	750
Кіровоградська	25	39	34	31	31	31	39	27	31	40	34	33	36	28	39	42	43	63	63	58	58
Кримська	100	80	91	162	76	75	147	110	186	146	144	179	156	231	162	280	165	137	211	299	461
Львівська	129	153	110	122	79	89	115	73	108	89	96	72	70	98	96	104	191	176	306	436	295
Миколаївська	49	21	35	32	13	26	16	21	30	42	27	30	54	47	53	44	55	50	102	168	95
Одеська	107	104	99	113	103	123	70	92	102	106	162	147	183	152	159	203	186	142	198	275	214
Полтавська	49	27	22	24	23	55	36	28	36	74	59	70	60	59	55	84	74	50	77	147	167
Рівненська	84	27	46	28	42	38	43	39	52	35	35	37	48	38	34	64	53	46	58	52	244
Сумська	12	31	41	28	25	25	16	25	51	36	44	46	32	57	36	39	35	41	80	99	92
Тернопільська	43	64	51	20	29	25	38	75	43	37	53	58	76	55	54	53	49	52	81	66	45
Харківська	216	120	106	217	231	145	92	98	186	158	215	147	160	169	132	272	310	250	397	619	802
Херсонська	33	68	41	18	50	34	28	22	29	41	24	37	31	45	36	62	33	38	80	83	83
Хмельницька	33	36	29	56	29	37	23	55	36	51	28	32	29	38	28	40	31	37	72	103	76
Черкаська	57	54	23	41	16	33	26	23	50	42	74	33	80	68	58	93	74	109	126	87	91
Чернігівська	28	16	17	12	14	15	12	14	12	16	13	19	35	17	32	34	37	32	48	89	60
Чернівецька	29	30	22	43	62	70	98	66	77	34	52	54	61	32	56	45	42	31	48	44	59
на транспорті	53	58	80	101	83	132	88	119	96	77	162	158	146	139	143	137	108	147	67	92	88
Усього по УРСР	1892	2029	1622	2126	1707	1905	1712	1743	2004	2168	2605	2521	2855	2734	3050	3416	3094	3206	4291	6121	6670

Шахрайство
(щодо державного та особистого майна громадян)

1992 - 2000

За роками в абсолютних цифрах

Область	1992	1993	1994	1995	1997	1998	1999	2000													
Крим	250	199	162	235	837	996	901	737													
Вінницька	206	85	329	249	199	215	262	164													
Волинська	50	97	123	60	201	189	170	129													
Дніпропетровська	649	1465	983	1055	1388	1564	1856	1586													
Донецька	657	705	698	683	1255	1248	911	869													
Житомирська	73	123	115	170	301	352	228	205													
Закарпатська	38	56	78	118	153	171	232	230													
Запорізька	481	490	420	434	1030	1167	1313	962													
Івано-Франківська	83	74	97	138	329	359	228	155													
Київська	97	86	119	173	133	231	175	214													
Київ	578	840	1695	1810	1298	1001	1507	1429													
Кіровоградська	73	85	79	121	126	142	197	209													
Луганська	607	349	553	1080	1202	1494	1489	1316													
Львівська	238	308	614	378	366	428	531	666													
Миколаївська	97	160	133	196	224	224	288	382													
Одеська	218	264	233	365	426	496	391	399													
Полтавська	116	197	194	227	376	283	415	302													
Рівненська	37	57	31	68	85	139	125	226													
м. Севастополь	147	58	42	44	206	91	179	186													
Сумська	81	110	141	163	207	196	193	308													
Тернопільська	38	42	100	152	279	194	220	199													
Харківська	673	878	3989	1829	7765	5011	4618	3841													
Херсонська	77	85	102	161	172	193	282	279													
Хмельницька	62	108	133	128	128	153	239	259													
Черкаська	111	70	108	165	177	210	317	308													
Чернігівська	55	54	37	51	142	153	189	238													
Чернівецька	57	161	95	108	192	117	127	93													
Усього по територіальних органах	5849	7206	11403	10411	19197	16914	17578	15891													
на транспорті	121	172	123	102	206	175	110	72													
спец. міліція	9	9	10	3	14	22	11	87													
Усього по УРСР	5979	7387	11536	10516	19417	17111	17699	16050													

© Kirilenko Fedir, Martsenko Valentyn, 2020

Шахрайство
(щодо державного та особистого майна громадян)

2001 - 2018

За роками в абсолютних цифрах

Область	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Крим		586	754	702	886	705	850	855	1238	1613	1502	1726	2486	717	6	17	11	16
Вінницька		201	349	365	291	325	245	279	305	646	646	616	1335	1513	1346	1214	1036	761
Волинська		137	173	169	276	460	385	442	449	469	440	320	517	718	810	793	799	692
Дніпропетровська		1333	1490	1565	2038	1568	1479	1675	1644	2534	2076	1764	4015	3834	3345	2538	2272	2776
Донецька		914	1482	1777	2253	1910	1840	1717	2059	2642	2414	2358	4362	2649	1993	2039	1603	1175
Житомирська		153	222	190	213	172	123	233	250	336	338	479	894	763	1234	1166	947	764
Закарпатська		183	223	200	231	143	130	120	178	246	285	249	600	679	831	409	913	586
Запорізька		663	784	862	1069	1072	984	794	1133	1374	1146	1297	2970	3657	4061	4712	2024	1769
Івано-Франківська		198	241	197	201	200	227	248	214	340	365	273	478	612	623	613	204	364
Київська		165	273	257	283	328	373	326	475	605	810	794	1394	1204	1385	1873	1192	1141
Київ		1077	1746	1739	2334	2096	1896	1982	2476	2890	3006	2635	6323	6555	7882	8097	6799	5316
Кіровоградська		147	148	129	233	193	209	233	335	452	368	419	1034	1457	1162	969	818	741
Луганська		646	1227	1250	1414	1176	1167	911	1241	1786	1555	1491	3401	1762	1101	1406	1223	988
Львівська		468	379	508	584	521	496	320	412	934	883	1088	1599	2167	3259	3014	1791	1269
Миколаївська		178	423	373	392	338	234	249	398	558	623	490	951	1036	1560	991	1396	1650
Одеська		481	622	668	714	550	580	467	582	1367	1228	1361	1974	1842	1784	1876	1906	1846
Полтавська		434	530	689	508	438	564	361	546	795	700	643	1612	1745	2149	1865	911	1940
Рівненська		170	250	185	409	272	232	162	265	324	288	242	674	765	628	861	774	819
м. Севастополь		116	225	283	285	340	282	267	458	445	517	453	950	173	1	2	3	8
Сумська		211	248	229	246	219	246	227	340	418	434	339	733	804	813	744	807	773
Тернопільська		57	85	139	215	205	262	198	209	233	210	234	501	557	803	536	655	677
Харківська		5801	2707	1478	1771	1540	1359	1123	1240	1533	1722	1511	2994	2135	2955	4402	2386	2730
Херсонська		156	386	278	298	274	233	356	356	467	555	671	1533	1225	1202	896	1010	769
Хмельницька		139	260	288	337	330	282	353	266	413	422	411	699	867	1260	1100	1046	721
Черкаська		223	413	329	365	295	245	285	412	629	615	616	1323	956	1218	1839	1401	1111
Чернігівська		205	181	191	236	200	179	261	299	358	491	348	589	605	1245	930	675	972
Чернівецька		103	133	136	147	183	175	177	126	277	208	326	669	678	942	845	745	749
Усього по територіальним органам																		
на транспорті		47	73	57	100	107	97	72	118	195	211	163	256	139	54	17	15	
спец. міліція																		
Усього по УРСР		15192	16027	15233	18331	16160	15354	14693	18004	24879	24058	23317	46866	41814	45653	45764	36650	33136

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960. Відомості Верховної Ради УРСР. 1961. № 2.
2. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.07.2019).
3. Маримонська А.П., Михайліна Т.В. Шахрайство як вид протиправної поведінки: способи вчинення та проблеми кваліфікації. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Gkv5FI9dSsIJjvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/3872/3905+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 22.07.2019).
4. Статистичні таблиці, що характеризують злочинність в Україні в період 1960–2000 років: довідник / упоряд. Ф.О. Кіриленко. Київ: Вид. Паливода А.В., 2019. 242 с.

REFERENCES

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: zatv. 28.12.1960 "Pro zatverdzhennia Kryminalnoho kodeksu Ukrainskoi RSR". "The Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of 28.12.1960. Information of the Verkhovna Rada of the USSR. 1961. No. 2. [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi Kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. "Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001 № 2341-III". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (date of application: 20.07.2019) [in Ukrainian].
3. Marymonskaya A.P., Mikhailina T.V. Shakhraystvo yak vyd protypravnoi povedinky: sposoby vchynennia ta problemy kvalifikatsii. "Fraud as a type of unlawful behavior: Ways of committing and qualifying issues". URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Gkv5FI9dSsIJjvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/3872/3905+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (date of application: 22.07.2019) [in Ukrainian].
4. Statystychni tablytsi, shcho kharakteryzuiut zlochynnist v Ukraini v period 1960–2000 rokiv: dovidnyk. "Statistical tables characterizing crime in Ukraine in the period 1960–2000": a guide / summary. F.O. Kirilenko. Kyiv: Publ. A. Palyvoda, 2019. 242 p. [in Ukrainian].

© Kirilenko Fedir, Martsenko Valentyn, 2020

Kirilenko Fedir,
Doctor of Juridical Sciences,
Deputy Head of the Department
of the Minister of Communications
Department of organizational and hardware work
Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0060-0003-3646-5371

Martsenko Valentyn,
Deputy Head of Strategic Analysis
Department of organizational and hardware work
Ministry of Internal Affairs of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

FRAUDS COMMITTED IN UKRAINE IN 1960–2018

Fraud is a common way of illegally seizing someone else's property. Therefore, there is an urgent need to investigate this type of offense. In addition, the need to analyze the statistics of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine reflecting the dynamics of crimes related to fraud cases in 1960–2018, due to the need to cover and evaluate information on such crimes during this period. This requires a systematic analysis of new aspects of the problem, conducting comprehensive criminal investigations, establishing common features of these actions and their differences, and improving on this basis the law on criminal liability for fraud.

The materials investigate statistics of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which reflect the results of the activities of law enforcement agencies in 1960–2018 to detect fraud cases. The concepts and types of fraud provided by the articles of the Criminal Code of Ukraine are considered, their general characteristics are given. The main range of issues is focused on the dynamics of registered crimes, both by region and by Ukraine as a whole. Particular attention is paid to the specific differences in their level and structure between different historical regions of Ukraine. The study is based on official statistics of the Interior Ministry of Ukraine.

Fraud in today's economic environment is extremely diverse in terms of their forensic characteristics, and as a type of crime against property is gaining ground. Scammers are developing and implementing new forms and types of criminal activity. And this requires adequate preventive response from both the state, its law enforcement agencies and every citizen.

The purpose of this article is to review, analyze and publish statistics that reflect the results of the activities of law enforcement agencies related to fraud detection in the 1960–2018 period. Materials are supplemented by primary statistics.

Keywords: fraud, crimes against property, crime scenes, types of fraud.

Отримано 18.02.2020